

prema civilnome stanovništvu. U radu se također može vidjeti oblik talijansko-četničke suradnje, opis pojedinih četničkih razbojstava, ali i snažne partizanske akcije 1943. godine.

Tipologiju i razmještaj dubrovačkih ljetnikovaca od 14. do 18. stoljeća, na temelju terenskoga istraživanja od 2009. do 2014. godine, obrazlaže pregledni rad *Prostorna i funkcionalna klasifikacija dubrovačke ladanjske arhitekture: doprinos društvenom vrednovanju* (459-487) autorice Deše Karamehmedović. Rad donosi klasifikaciju ljetnikovaca prema prostornoj disperziji, suvremenoj namjeni, vlasništvu i stupnju zaštite u svrhu kulturnoga vrednovanja dubrovačkih ljetnikovaca kao hrvatske autohtone i izvorne graditeljske baštine.

Simona Delić u radu *Balada kao književni žanr* (489-515) bavi se proučavanjem balade kao književnoga žanra u području znanosti o književnosti u 20. i 21. stoljeću. U radu se posebno osvrće na folkloristički aspekt proučavanja balade te njezinom pripovjednom strukturom. Rad također daje prikaz terenskoga istraživanja usmenih sredozemnih tradicija.

Na poslijetku, u broju 53./2 objavljeno je i devet prikaza i recenzija, a to su: *Konj u srednjovjekovnoj Bosni, Economy of Ragusa, 1300-1800, The Tiger of the Medieval Mediterranean, La comunita pratese di Ragusa (1414.-1434.): Crisi economica emigrazioni collective nel Tardo Medioevo, Tra argento, grano, e panni: Piero Pantella, u operatore italiano nella Ragusa del primo Quattrocento, Katedrala Gospe Velike u Dubrovniku, Povijest novca u Hrvatskoj od 1527. do 1941. godine, Politika povijesti u Jugoslaviji (1945.-1960.), Komunistička partija Jugoslavije, nastava povijesti, historiografija* te dva sveska knjige *Dubrovnici XX. stoljeća. Tempi passati*.

Juro Bijelić

Croatia christiana periodica, XXXIX (2015), br. 75, 273 stranice; XXXIX (2015), br. 76, 238 stranica

U 39. godištu časopisa *Croatia christiana periodica* u izdanju Katoličkoga bogoslovnog fakulteta izdani su 75. i 76. broj. Oba broja sastoje se od rubrika *Rasprave i prilozi* s radovima koji iz različitih perspektiva razrađuju teme hrvatske crkvene povijesti te rubriku *Osvrti i prikazi*.

Prvi rad cjeline *Rasprave i prilozi* 75. broja (1-227) jest *The role and image of Holy Land in accounts of medieval female pilgrims* autorice Taisyje Belyakove (1-15). Istražuje se važnost žena i njihova uloga u formiranju povijesnoga i simboličkoga svetog prostora Jeruzalema kroz ženska hodočašća, osnivanje samostana te karitativne aktivnosti svetica na osnovi slavenskih hagiografskih rukopisa.

Dijana Korać u svome radu *Religijski elementi u ispravama Kosača upućenih Dubrovniku* (17-35) analizira diplomatske formule ćirilčnih isprava iz 15. stoljeća, uglavnom potvrđnica članova obitelji Kosača i u njima sadržane religijske elemente te ih uspoređuje s latinskim ispravama bosansko-humskih vladara.

Pitanje vremena rođenja hrvatskog humanista i ugarskog primasa Antuna Vrančića (1504.-1573.) istražuje Diana Sorić (37-48). Podacima s Vrančićevog epitafa i onima iz arhivske građe (onodobnim biografijama i korespondencijom) te izračunima izvedenima na temelju istih kao dokazani novi datum njegova rođenja Sorić potvrđuje 30. umjesto – do sada nekritički prihvaćenoga – 29. svibnja.

Juraj Lokmer i Fila Bekavac-Lokmer u preglednome radu *Zbirke stranih rijetkih knjiga 16. stoljeća u knjižnicama Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda: Franjevački samostan sv. Petra Apostola u Cerniku* (49-71) prikazali su povijesni razvoj knjižnice te sadržaj zbirke. Radu je priložen katalog zbirke s 29 naslova.

Papa Urban VIII. i Hrvati – tragom indulgencije hrvatskoj Bratovštini sv. Jurja i Tripuna u Mlecima (1640.) rad je Jurja Balića, Lovorke Čoralčić i Maje Matasović (73-88). Uz kratak pregled prvih povlastica upućenih Bratovštini prati se odnos pape Urbana VIII. i Katoličke crkve u Hrvata te se na temelju toga interpretira indulgencija, čiji se prijepis i hrvatski prijevod nalaze u prilogu rada.

Slijedi rad Grozdane Franov Živković (89-102) koji obrađuje *Život i djelo glagoljaša don Jerolima Kuzmića Šimića (župa Sutomišća, oko 1726. – 4. 12. 1793.)*. Osim njegove vlastite oporuke u radu se nalaze i prijepisi njegovih zapisa u Biogradskome misalu, maticama i matrikulama bratovština te oporuka njegovih župljana. Autorica na temelju analize teksta i usporedbe s drugim glagoljičkim kodeksima i zapisima tvrdi da je don Jerolim autor u radu opisanih fragmenata rukopisa propovijedi i oficija imenu Marijinu pohranjenih u Arhivu HAZU-a, a kojima je do sada autor bio nepoznat.

Aktivnosti franjevca Martina Nedića u upućivanju (europske) javnosti o teškim uvjetima života katoličke raje u Osmanskoj Bosni u 19. stoljeću, diplomatsku aktivnost i posredovanje za dobrobit katoličke raje u okolnostima seljačkih buna obrađuje članak Tade Oršolića *Uloga fra Martina Nedića kod uvođenja porezne trećine 1848. i u Posavskoj (Oraškoj) buni 1857./58.* (103-119).

Odnos crkvenih i političkih vlasti i institucija u doba banovanja Khuena Hedervaryja kroz sudbinu jednoga čovjeka na kojemu su se ti odnosi odrazili razmatra Ana Biočić u članku *Svećenik, intelektualac i rektor sveučilišta Anton Franki (1844.-1908.) – disciplinski ili politički proces?* (121-138). Njegova suspenzija s mjesta profesora na zagrebačkome Sveučilištu i nemogućnost ponovnog zapošljavanja interpretirani su kao rezultat nastojanja vlasti da se uklone politički nepodobne osobe.

Prilog poznavanju povijesti župne crkve sv. Katarine u Zemuniku s posebnim obzirom na njezinu obnovu u 19. stoljeću donosi Zdenko

Dundović (139-156). Na osnovi arhivskih podataka sačuvanih u župnome arhivu, s prijepisima sadržanim u radu, opisane su obnove i pljačke crkve te požar koji je crkvu gotovo potpuno uništio. Radu je priložen popis uništene i sačuvane imovine nakon požara 1886. godine.

Slijedi rad Daniela Patafte (157-183) *Progoni bosanskih grkokatolika u Kraljevini SHS/ Jugoslaviji na stranicama tadašnjeg katoličkog tiska*. Autor opisuje nasilje koje se tijekom dvadesetih godina prošloga stoljeća provodilo nad grkokatoličkim stanovništvom u Bosni o kojemu su izvješćivale katoličke novine. Prikazane su aktivnosti pojedinaca u pokušajima da se grkokatolike preobradi na pravoslavlje, a koje bi se trebale gledati, kako smatra Patafta, u kontekstu odnosa državne vlasti prema Katoličkoj crkvi.

Veronika Mila Popić autorica je članka *“Naše stanovište u politici” – politički program pristaša Hrvatskoga katoličkog pokreta oko Riječkih Novina (1912.-1914.)* (185-196). Članak obrađuje mjeru aktivne participacije katolika laika u političkome životu kroz izdavanje navedenih novina te političke prilike koje su utjecale na prihvaćanje jugoslavenske ideje pripadnika Pokreta kao rješenja hrvatskoga nacionalnog pitanja.

Posljednji je rad 75. broja naslovljen *Katolička crkva u ratu u Bosni i Hercegovini 1992.-1995* (197-227), koji potpisuje Jure Krišto. U središtu autorove pozornosti jest odnos visokih crkvenih dužnosnika prema ratu, odnosno stajališta koja su zauzimali o optimalnome rješenju za vjernike u prilikama rata i poraća te podjele BiH. Ona su uvelike zavisila o lokalnim prilikama te zabrinutosti biskupa oko opstanka biskupija i njihovih granica, koje se u slučaju podjele i migracija njima potaknutih ne bi mogle očuvati.

Uvodni rad 76. broja tekst je Vjekoslava Jukića *Sacral connection between Continental Croatia and the West: evidence of the Romanesque figural sculpture* (1-9). Autor traži moguće uzore romaničkih kamenih figuralnih skulptura u europskim primjerima i utjecaji-

ma koji su zajedno s novim redovima došli na hrvatske prostore u razvijenoj srednjem vijeku i ostvarili se u lokalnim varijantama. Također, elemente rukopisa, metalnih predmeta i novac navodi kao moguće predloške skulptura.

Rad naslova *Metropolitanski Pasiona MR 164 i bazilika Sant' Apollinare Nuovo u Ravenni: sadržajna analiza i Heinzerova metoda selekcije svetačkog imena* (11-25) Lucije Krešić doprinos je razumijevanju kulturne pozadine nastanka najstarijega hrvatskog hagiografskog kodeksa. Provedenom analizom Pasionala autorica predlaže novu dataciju kodeksa te mjesto nastanka (Ravennu).

Studija o epizodi sukoba pape, ugarsko-hrvatskoga kralja i zagrebačkoga Kaptola oko izbora novoga biskupa djelo je Marka Jerkovića (27-48), pod naslovom *Imenovanje papinoga kapelana Timoteja zagrebačkim biskupom 1263. godine: studija o odnosima srednjovjekovnih središta moći*. Sâm naslov govori o ishodu sukoba, koji predstavlja primjer uspješnoga nastojanja Svete Stolice za „puninom moći“ kao i otpora kralja i kaptola pred papinskim samostalnim imenovanjem biskupa u čemu su vidjeli ugrozu svojih tradicionalnih prava.

Zbirka stranih rijetkih knjiga 16. stoljeća u knjižnicama Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda: Franjevački samostan u Virovitici (49-67) nastavak je dosadašnjih prikaza samostanskih knjižničnih zbirki Jurja Lokmera i File Bekavac-Lokmer. Uz kratak pregled povijesnoga razvoja samostana i knjižnice autori donose katalog i komentare uz najzanimljivije naslove.

Slaven Bertoša s prilogom *Sv. Petar u Šumi u ranom novom vijeku (17.-19. stoljeća)* (69-82) prikazao je kratku povijest naselja i crkve, pavlinskoga samostana, živote zaslužnih Supetaraca te historiografske opise mjesta. Konačno, na temelju matičnih knjiga grada Pule, istražuje kontakte Supetaraca s Pulum, koji su bili najizraženiji u prvoj polovini 17. stoljeća. Radu su priložene i tri tablice s podacima iz matičnih knjiga.

Lovorka Čoralić i Filip Novosel s radom *Vojni kapelani zavičajem s istočnoga Jadrana u mletačkim kopnenim postrojbama u 18. stoljeću* (83-99), koristeći se arhivskim gradivom mletačkoga Državnog arhiva, obrađuju brojčani udio vojnih kapelana, način i učestalost njihova spominjanja u izvorima te mjesta u kojima su vojni kapelani i njihove jedinice zabilježeni. Obradili su i nekoliko individualaca, a među njima najpoznatijega franjevca Filipa Grabovca. Na kraju rada priložen je popis vojnih kapelana u mletačkim konjaničkim i vojnim postrojbama satnijama unutar pukovnija.

Slijedi rad Relje Seferovića, *Javne počasti i djela fra Luja Spagnolettija, nadbiskupa dubrovačkog 1792.-1799.* (101.-128). Opisuju se okolnosti izbora fra Luje na mjesto dubrovačkoga nadbiskupa, sama inauguracija i njegovo djelovanje. Autor je analizirao dva idealizirana govora održana Spagnolettiju u čast, a gotovo nevažnu ulogu nadbiskupa objašnjava vanjskim političkim i društvenim čimbenicima odnosno polaganim propadanjem Republike.

Ana Biočić obrađuje *Saborski rad katoličkih svećenika u drugoj polovici 19. stoljeća – primjer Stjepana Vukovića* (1813.-1871.) (129-152). Prikazano je njegovo djelovanje kao izabranoga saborskog zastupnika i dosljednost unionističkoj političkoj struji, ali i zastupanje hrvatskih interesa i interesa Katoličke crkve. Rad je temeljen na objavljenoj i neobjavljenoj arhivskoj građi, saborskim zapisnicima te periodici.

Slijedi rad *Pučke misije isusovačkih misionara u Zadarskoj nadbiskupiji u drugoj polovici 19. stoljeća* (153-169), koji potpisuje Zdenko Dundović. Uz kronološki prikaz provedenih misija autor objašnjava način na koji su se one provodile te korištene metode isusovaca u svrhu promicanja pobožnosti naroda. Onodobni zapisi, kako ih analizira Dundović, pružaju i uvid u običaje, probleme i općenito svakodnevni život naroda Zadarske nadbiskupije.

Posljednji rad 76. broja nosi naslov *Jugoslavenska narodna armija i vjerske zajednice – prilog istraživanju* (171-198) autora Davora Marijana. Istražuje se odnos JNA prema religioznim vojnicima te osobama profesionalno vezanima za vjerske službe, a koje su služile obavezni vojni rok, te načine na koji je JNA nastojala ograničiti utjecaj „unutarnjega neprijatelja“ na vojnike. Autor upozorava da se pri interpretaciji dokumenata vojne službe sigurnosti valja imati na umu da su nastali u neslobodnome sustavu koji je zazirao od stvarnih, ali još više izmišljenih, neprijatelja tako da je djelatnost i opasnost koja prijete od vjerskih zajednica prenaplašena.

U oba broja objavljene su rubrike *Prikazi i recenzije* s prikazima ukupno devet knjiga, dva izdanja objavljene arhivske građe, pet zbornika radova, tri monografije, katalog izložbe te sedam periodičkih publikacija. U 75. broju objavljena je i rubrika *Kronika* (261–262) odnosno izvješće sa znanstvenoga skupa održanog povodom 500. obljetnice osnutka Franjevačke provincije Bosne Hrvatske te *Primljene publikacije* (263-267), koje uređuje Marijan Bišкуп.

Kao i godinama do sada časopis *Croatica christiana periodica* nastavlja objavljivati vršne radove vjerske tematike, koji će zasigurno obogatiti hrvatsku historiografiju te uputiti na daljnja sustavna istraživanja hrvatske crkvene povijesti.

Jelena Pavković

Scrinia Slavonica, godišnjak Podružnice za povijest Slavonije, Srijema i Baranje Hrvatskog instituta za povijest 15 (2015), 428 stranica

Pod palicom glavnoga urednika Stanka Andrića Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje Hrvatskoga instituta za povijest u Slavonskome Brodu objavila je u rujnu 2015. godine petnaesti po redu godišnjak *Scrinia Slavonica*. Časopis je podijeljen u pet cjelina. Nakon prvoga, a ujedno i najvećega, dijela, u kojemu su objavljeni znanstveni radovi (9-339), slijedi dio naslovljen *Historiografija u prijevodu* (343-360) autora izvan hrvatskoga govornog područja. Zatim slijede *In memoriam* (361-363), *Kronika* (364-370) te dio naslovljen *Prikaz i osvrti* (371-411).

U prvi, a ujedno i najopširniji, dio, u kojem se nalaze produkti domaće historiografije (9-339), uredništvo je smjestilo deset znanstvenih članaka. Od toga su dva pregledna rada, sedam je izvornih znanstvenih radova te jedan rad klasificiran kao stručni rad. Članak *Izbori i pregledi antičkih literarnih izvora za povijest južne Panonije* (9-33) Josipa Parata donosi nam pregled zbirke izvora koji se odnose na područje savsko-dravsko-dunavskoga međurječja, ali u nekim trenucima, pri analizi izvora, autor izlazi i izvan zadanoga geografskog okvira.

Siniša Đuričić autor je stručnoga rada naslovljenoga *Princ Eugen Savojski u Velikom bečkom ratu do oslobođenja Beograda (1683.-1688.)* (35-55). Rad donosi pregled prvih važnijih bitaka u kojima je sudjelovao i u kojima se istaknuo tada mladi Eugen. Autor se u ovome članku prvenstveno oslanja na Eugenovu pisanu korespondenciju koja je tiskana i objavljena pod naslovom *Militärische Korrespondenz des Prinzen Eugen von Savoyen*. Članak donosi brojne opise bitaka, brojčanoga stanja pojedinih rodova vojski koji su u njima sudjelovali pokušavajući na taj način čitatelju dočarati odnose snaga suprotstavljenih strana.